
MONTSERRAT GONZÁLEZ

ELS MARCADORS PRAGMÀTICS COMPOSTOS EN EL RELAT ORAL ANGLÈS I CATALÀ

1. INTRODUCCIÓ

L'interès de les gramàtiques per les marques lingüístiques que modalitzen el discurs (manifestant actituds del parlant pel que fa a allò que diu o a l'intercanvi comunicatiu) ha estat nul fins fa molt poc temps. Si hi ha hagut algun interès, aquest s'ha centrat més aviat en marques plenes, és a dir, aquelles que són portadores de significat proposicional i que serveixen per establir relacions de tipus sintàctic (de coordinació o subordinació) i/o logicosemàntic entre constituents de l'oració, entre oracions o entre paràgrafs (ens referim als *connectors*: d'addició, de disjunció, de concessió, de reformulació, de causa-efecte, etc.). Si bé és cert que la funció pragmàtica és també present en aquest tipus d'elements, no és primordial sinó que sempre va lligada a la relació argumentativa dominant. Si els *connectors* són els parents pobres de la morfosintaxi, com han dit alguns autors (Cuenca, en premsa), els *marcadors pragmàtics* –les marques modalitzadores del discurs oral per excel·lència– són el calaix de sastre on han anat a parar totes aquelles unitats lèxiques que no fan, aparentment, res en el discurs; són, dins el món de marques que 'connecten', els parents pobres dels *connectors* (entès en un sentit ampli, sovint s'ha utilitzat aquest terme per designar tota unitat que 'connecta', sense aprofundir massa en el tipus de relació que estableix). És possiblement per aquesta raó que, per designar la funció d'aquestes unitats lèxiques,

sovint s'han utilitzat termes tan poc definidors com ara *omplidors* (*fillers*, en anglès), *mots crossa*, *muletillas* i *expletivos* (aquests dos últims, en castellà), i s'han tractat com a elements purament fàtics, l'única funció dels quals és mantenir el fil comunicatiu entre el parlant i l'oient. Es tracta d'unitats lèxiques com ara *bé*, *bueno*, *clar*, *doncs*, *res*, *llavors*, *no?*, etc., en català, i *well*, *I mean*, *you know*, *anyway*, *then*, *okay*, etc., en anglès, que el parlant sovint utilitza, sense gairebé adonar-se'n, mentre desenvolupa el seu discurs, sobretot quan aquest és espontani i col·loquial. En aquest article intentaré demostrar que totes aquestes peces lèxiques sí que hi fan alguna cosa. A partir del tractament dels marcadors del discurs en una proposta de model de coherència discursiva (Redeker 1990, 1991), analitzaré i mostraré, exemplificat amb fragments de relats orals en català i en anglès, la funció d'aquestes marques en el monòleg. Plantejaré que sense elles no es compleixen satisfactòriament les màximes conversacionals *griceanes* de quantitat i de rellevància; així mateix, s'arribarà a la conclusió que els marcadors pragmàtics funcionen com a veritables frontisses textuais entre segments en tant que organitzen, recuperen, reformulen i fragmenten la informació que el parlant dóna a l'oient. Amb un significat procedimental, veurem com aquestes petites unitats funcionen com a focus atencionals i evidenciadors que el parlant utilitza per vehicular la força il·locutiva, la intencionalitat i l'actitud. Finalment, en el marc teòric dels marcadors pragmàtics com a elements de coherència discursiva, faré una proposta de *marcador pragmàtic compost*, seqüència de dues o més unitats que facilita enormement el processament de la informació en tant que permet al parlant fer un canvi ràpid d'esquema o marc cognitiu entre una estructura discursiva (seqüencial, retòrica o ideacional) i una altra.

2. ELS MARCADORS DEL DISCURS: LLIGAMS DE COHERÈNCIA DISCURSIVA

A diferència del discurs escrit, el discurs oral és ple de seqüències agramaticals, juxtaposicions, repeticions, interrupcions i implícits. Els mecanismes lingüístics de cohesió, materialitzats a nivell superficial en forma de referència, substitució, lèxic, el·lipsi, i organització temàtica i remàtica, i a nivell profund pel component semàntic (Halliday i Hasan 1976), no sempre hi són presents. Sovint ens trobem amb fragments orals que, transcrits, presenten serioses dificultats d'anàlisi des d'una vessant estrictament gramatical. Halliday i Hassan plantegen que els lligams de cohesió entre oracions són l'únic recurs de textualitat (1976:9), argument que Brown i Yule (1983) rebutgen de ple en presentar fragments de conversacions que, tot i que manquen de marques de cohesió, són perfectament entenedors. Aquests autors destaquen la importància que té el receptor a l'hora d'interpretar un text:

Within chunks of language which are conventionally presented as texts, the hearer/reader will make every effort to impose a coherent interpretation, i.e. to treat the language

thus presented as constituting 'text'. We do not see an advantage in trying to determine constitutive formal features which a text must possess to qualify as a 'text'. Texts are what hearers and readers treat as texts. (Brown i Yule 1983:198-199).

El que Brown i Yule plantegen és una qüestió de fons que ens serveix per explicar per què un text oral pot tenir tantes mancances des del punt de vista dels mecanismes de cohesió i tenir, tot i així, sentit per a l'oient o el que és el mateix, per què un text pot no tenir cohesió i ser, no obstant això, coherent. Segons Beaugrande (1984), la coherència és un procés cognitiu que opera en el món textual; implica a la vegada un coneixement del món i una configuració de conceptes que s'activen quan es processa el text. La interpretabilitat d'un text va molt lligada als actes il·locutius que materialitzen les proposicions. Podem dir que si bé la cohesió es fa explícita mitjançant mecanismes lingüístics i desenvolupament proposicional, la coherència és una propietat textual més implícita, atès que es materialitza mitjançant marques lingüístiques que no tenen significat referencial i que activen processos inferencials de l'oient o el lector. Mentre que la cohesió queda lingüísticament marcada en l'enunciat, la coherència ho fa en el nivell de l'enunciació, en tenir en compte l'activitat comunicativa, l'actitud i intencionalitat de l'emissor, el coneixement compartit i les pressuposicions que es poden derivar del missatge. Widdowson ho planteja d'aquesta manera:

I want to suggest that where we can establish a propositional relationship across sentences, without regard to what illocutionary acts are being performed, by reference to formal syntactic and semantic signals, then we recognize cohesion. Cohesion, then, is the overt relationship between propositions expressed through sentences. Where we recognize that there is a relationship between the illocutionary acts which propositions, not always overtly linked, are being used to perform, then we are perceiving the coherence of the discourse. (Widdowson 1978:28-29)

(1) Han estat moltes les definicions que s'han fet de *marcador del discurs*. Proposo que vegeu, com a més representatives, les següents (per ordre d'edició): Stubbs (1983:68), Polanyi i Scha (1983), Schourup (1985:14), Schiffrin (1987:31,49), Blakemore (1987:141), Grosz, Pollack and Sidner (1989:443), Fraser (1990:383), Portolés (1998), Redeker (1990:372), Briz (1994:379-80), Brinton (1996:33-35), Marín (1998:217). Dins la tradició francesa, la Teoria de l'argumentació (Anscombre i Ducrot 1983) ha aportat definicions de *connector pragmàtic* que ofereix coincidències amb la de marcador del discurs dels autors abans referenciats: Roulet (1991), Rubattel (1982:37).

Davant la dicotomia cohesió-coherència, la qüestió que ara se'ns planteja és la següent: què són i què hi fan els *marcadors del discurs* en el text. Els podem considerar unitats modalitzadores que, a més a més, estableixen relacions superficials a nivell d'estructura sintàctica i proposicional i, per tant, es poden considerar marques de cohesió textual? O bé són formes lèxiques relacionades amb els actes il·locutius acompanyats per les proposicions i, doncs, es poden considerar marques de coherència? L'extensa conceptualització i terminologia que hi ha entorn el terme *marcador del discurs* no és, de cap manera, homogènia, ans al contrari¹. Però si tenim en compte les propietats que s'han atribuït a aquestes unitats lèxiques, arribem a la conclusió que es tracta de marques lingüístiques que remetent als nivells cognitiu i pragmàtic-il·locutiu del text: «unitats que assenyalen l'activitat comunicativa i argumentativa», «elements que mostren una relació seqüencial entre dos unitats discursives», «senyals de processos inferencials», «marques d'estructuració del text», «elements modalitzadors

metalingüístics». Si a totes aquestes propietats hi afegim que es tracta d'items dels quals la sintaxi i la semàntica no tenen massa a dir-hi, podem concloure que els *marcadors del discurs* són elements que fan que un discurs sigui coherent, en fer de transmissors d'actituds, intencions i força il·locutiva del parlant. El seu significat no és, doncs, proposicional o referencial, com el dels connectors argumentatius abans esmentats, sinó procedimental en tant que faciliten el processament cognitiu de la informació i restringeixen les possibles inferències que pot arribar a fer l'oient en rebre el missatge. Tanmateix, la seva funció no és només interpersonal, sinó també textual en tant que són unitats que el parlant utilitza per segmentar el seu discurs. Com molt encertadament assenyalen Jucker i Ziv (1998:2), totes les definicions que s'han fet de marcador del discurs aporten conceptes i elements que no sempre són coincidents. El tipus d'unitats que es consideren marcadors del discurs i el tipus de relació que aquestes unitats estableixen en el text no és homogeni. La definició de Redeker (1990) i el conjunt de trets diferencials de Brinton (1996:33-35), pel que fa al que podem considerar un marcador del discurs, és el que adoptaré com a punt de partida². Vegem què diuen:

A discourse marker is a linguistic expression that is used to signal the relation of an utterance to the immediate context. *Context* in this definition can be thought of as the current common ground (Clark and Carlson 1981). (Redeker 1990:372)

List of basic features of discourse markers (based on Brinton 1996:33-35). (Jucker and Ziv 1998:3)

Phonological and lexical features:

- a) They are short and phonologically reduced.
- b) They form a separate tone group.
- c) They are marginal forms and hence difficult to place within a traditional word class.

Syntactic features:

- d) They are restricted to sentence-initial position.
- e) They occur outside the syntactic structure or they are only loosely attached to it.
- f) They are optional.

Semantic feature:

- g) They have little or no propositional meaning.

Functional feature:

- h) They are multifunctional, operating on several linguistic levels simultaneously.

Sociolinguistic and stylistic features:

- i) They are a feature of oral rather than written discourse and are associated with informality.
- j) They appear with high frequency.
- k) They are stylistically stigmatised.
- l) They are gender specific and more typical of women's speech.

(2) Per raons pràctiques d'espai, presentaré Brinton a través de Jucker i Ziv (1998), que ofereixen una versió més reduïda.

La definició i els trets diferencials del que podem considerar que és un marcador del discurs ens dona una base de partida però queda, encara, una qüestió pendent. Quan parlem de 'coherència discursiva', a quin tipus de coherència ens estem referint? N'hi ha més d'una? Serà només quan tinguem una idea clara de què és un marcador del discurs i quin tipus de relació estableix entre enunciats que serem capaços de delimitar i respondre les dues preguntes claus que he plantejat a l'inici: a) què són; b) què hi fan en el discurs? Sanders et al. (1993) sostenen que la coherència no és una propietat del discurs en si mateix, sinó de la representació que la gent en fa (p. 94). Segons Sanders, les propostes que s'han fet fins ara per explicar les relacions en un text que donessin compte de la seva coherència (Mann i Thompson 1988, Martin 1992, entre d'altres) han estat desafortunades en tant que no han ofert una llista tancada de relacions possibles. Sanders aplica un test (1997:126) on posa en pràctica una sèrie d'operacions que li serveixen per definir i diferenciar el que és un tipus de relació semàntica del que és un tipus de relació pragmàtica. La seva definició em sembla de gran utilitat per delimitar la meua variable d'anàlisi, els *marcadors pragmàtics*, i veure quina funció duen a terme aquests elements en el discurs monologat, més concretament en el relat oral d'experiències personals.

(3) Sanders il·lustra els dos tipus de relació de coherència amb aquests exemples: "Theo was exhausted *because* he had to run to the university" versus "Theo was exhausted, *because* he was gasping for breath". En el primer cas, argumenta Sanders, la coherència ve donada pel fet que tots sabem que córrer produeix cansament; és part del nostre 'coneixement del món'. La relació de coherència és semàntica. En el segon exemple, però, la coherència ve donada perquè la relació de causa-efecte que determina *because* està basada en un fet del món real de manera que el segon segment no explicita la causa del fet que Theo estigui cansat, en el primer segment, sinó que el que fa és justificar el perquè ho diu. En aquest cas, la relació de coherència és pragmàtica.

A relation is semantic if the discourse segments are related because of their propositional content, i.e. the locutionary meaning of the segments. [...] A relation is pragmatic if the discourse segments are related because of the illocutionary meaning of one or both of the segments. In pragmatic relations the CR [coherence relations] concerns the speech act status of the segments³. [...] ... pragmatic relations *can*, but *need not* be based on a connection in the real world. The distinction implies that in the case of a pragmatic relation the level of connection of the CR is the illocutionary level. This connection possibly exists in addition to a locutionary connection, but the relevant level of connection is the illocutionary one. (Sanders 1997:122-123)

Els components semàntic i pragmàtic, que sovint ens resulten molt útils de lligar i interrelacionar en anàlisi del discurs, han de ser, en aquest cas concret, destriables. Si no ho fem així, és fàcil que caiguem, una vegada més, en el calaix de sastre a què em referia a la introducció. No només Sanders ha plantejat aquesta dicotomia que em sembla tan rellevant per a l'estudi dels marcadors. Van Dijk (1977) també ho planteja en diferenciar *connector pragmàtic* de *connector semàntic*; Halliday i Hasan (1976) i Martin (1992) ho fan en tractar la utilització *interna* vs *externa* de les conjuncions i relacions en el text; Mann i Thompson (1988) es refereixen a les *presentational* vs *subject-matter relations*; i, finalment, Redeker (1990) tracta els marcadors del discurs en relacions d'*estructura discursiva pragmàtica* vs *estructura discursiva ideacional*. Atès que Redeker fa una aplicació pràctica de la utilització dels marcadors del discurs en aquests dos tipus d'estructura, en el següent apartat aplicaré la seva proposta de model de coherència discursiva a l'estudi dels marcadors pragmàtics en l'estructura *laboviana* (Labov 1972) del relat oral, anglès i català.

3. INCIDÈNCIA DELS MARCADORS PRAGMÀTICS EN L'ESTRUCTURA IDEACIONAL, RETÒRICA I SEQÜENCIAL DEL DISCURS

El tipus de relació que m'interessa destacar pel que fa l'estudi de la meua variable d'anàlisi és la relació de coherència pragmàtica. Així, anomenaré *marcadors pragmàtics* aquells marcadors del discurs que estableixen relacions de coherència pragmàtica en el text. Aquestes relacions tindran, doncs, a veure amb el component intencional de l'emissor i del receptor, i amb la relació i interacció d'aquests amb el món. Un cop s'han establert les bases de què són i què fan els marcadors en el text, ens podem ara preguntar on apareixen. La seva presència en el text és arbitrària o aleatòria? Qualsevol marcador pot aparèixer en qualsevol part de l'estructura textual? És raonable pensar que si són eines que vehiculen intencions, actituds, i processos cognitius del parlant en relació a l'oient, ho facin lligat amb els components il·locutiü i seqüencial/estructural del text i que, per tant, determinats marcadors apareixeran, de forma majoritària, en determinades parts del text? Finalment, i seguint en aquesta línia de raonament, podem dir que els marcadors del discurs són 'marques de gènere' i que, en conseqüència, hi ha un lligam entre tipus de text i tipus de relació de coherència/tipus de marcador?⁴ La meua hipòtesi és que sí que hi ha una interrelació entre marca i gènere. En els apartats que segueixen intentaré demostrar que, lligat amb aquesta hipòtesi, hi ha una qüestió de fons: tractar els marcadors del discurs com a simples unitats l'única funció de les quals és purament fàtica –per mantenir obert el canal comunicatiu emissor-receptor– és un argument massa simple que no va al fons de la qüestió. Els marcadors del discurs no són únicament *mots crossa* (per fer avançar el discurs) ni, com s'ha suggerit en la literatura, *muletillas* i *expletivos* (Vigara 1990, Cortés 1991). Són eines lingüístiques clau que el parlant utilitza per segmentar la informació, compartir coneixement del món, facilitar els efectes contextuais del receptor (a fi que aquest faci les inferències oportunes), ancorar l'oient en el món textual, i vehicular la força il·locutiva de l'enunciat. El seu paper té, doncs, a veure amb els components cognitiu-inferencial, retòric i seqüencial del text. Redeker (1991:1167-68) fa una proposta de model de coherència discursiva que serveix per endreçar el calaix de sastre abans esmentat dins el qual sovint han anat a parar aquestes unitats. El seu model planteja que dins el discurs es troben tres tipus diferents d'estructura: a) ideacional, b) retòrica, i c) seqüencial. Vegem com ho explica:

1. *Ideational structure*: two discourse units are ideationally related if their utterance in the given context entails the speaker's commitment to the existence of that relation in the world the discourse describes. The relations are thus those found in temporal, cause, consequence, reason, elaboration, etc. types of sequence.

2. *Rhetorical structure*: two discourse units are considered to be rhetorically related if the strongest relation is not between the propositions expressed in the two units but between the illocutionary intentions they convey. The relations are, in this case, related to

(4) Un estudi recent demostra que els textos informatius contenen més relacions de coherència semàntica, mentre que els textos persuasius i expressius contenen més relacions de tipus pragmàtic (Sanders 1997:119).

(5) Brinton (1996) fa una proposta similar en suggerir que els marcadors pragmàtics tenen dos tipus de funcions: interpersonal i textual (p.38).

(6) Aquest article s'ha d'emmarcar en un estudi més ampli de tesi doctoral. El corpus que he utilitzat han estat les transcripcions que jo mateixa he fet d'enregistraments de vint relats orals d'experiències personals de nadius de llengua anglesa i vint de nadius de llengua catalana. Els enregistraments dels relats catalans els he fet jo mateixa; els de llengua anglesa me'ls ha facilitat la Dra. M. T. Turell, directora de la tesi. Tots els informants han respost a la pregunta *laboviana*: "Has estat algun cop en una situació de perill?."

(7) El model *laboviana* (Labov 1972) d'estructuració del relat oral d'experiències personals conté sis parts cada una de les quals pot tenir un o més segments. Tot i que l'ordre no sempre es manté, el patró seria el següent: un resum (abstract) a l'inici del relat on s'explica, molt breument, què va passar; orientació pel que fa als personatges, el lloc, el temps i l'espai; desenvolupament de l'acció, on s'expliquen els fets; avaluació dels esdeveniments i de les accions, intencions i pensaments que conté el relat (avaluació interna) i aportació de tota aquella informació que el narrador considera pertinent per entendre la història (avaluació externa). Mentre que l'avaluació interna intenta demostrar la raó de ser del relat (en anglès, 'the point of it'), l'avaluació externa aporta informació addicional. Finalment, el relat es tanca amb dos segments, resultat i coda, part

the listener's or reader's conception of the discourse purpose. Examples are evidence, justification, conclusion, and so forth.

3. *Sequential structure*: when two adjacent discourse units do not have any obvious ideational or rhetorical relation -while still being understood as belonging to the same discourse- their relation is called sequential. Sequential transitions can be related to two kinds of relations between two adjacent discourse segments: (i) paratactic or (ii) hypotactic.

Segons Redeker, el primer component estableix relacions de tipus semàntic; els altres dos, de tipus pragmàtic. Hi ha, però, una diferència entre aquests dos darrers i és que mentre que l'estructura retòrica té a veure amb les intencions il·locutives, l'estructura seqüencial té a veure amb l'estructuració del text i amb com s'organitza, seqüencialment, la informació.⁵ Tenint en compte aquest model d'estructura discursiva, Redeker fa la següent classificació de marcadors del discurs: (i) *marcadors d'estructura ideacional*, i (ii) *marcadors d'estructura pragmàtica*. Dins els marcadors d'estructura ideacional inclou els connectors «semànticament rics», els adverbis temporals i els pronoms de relatiu. Dins els marcadors d'estructura pragmàtica inclou l'ús pragmàtic de les conjuncions («if the semantic relation between the conjoined utterances does not correspond to the propositional meaning of the conjunction») *so*, *because* i *but*, les interjeccions (a inici de clàusula o com a preguntes confirmatòries) i les clàusules de comentari *you know*, *I mean* i *mind you*. Vegem uns exemples extrets del corpus d'anglès i de català que he utilitzat per aquest estudi.⁶ El fragment que segueix (1) correspon a l'inici d'un relat d'experiència personal. Lindsay, la protagonista, explica una situació de perill una vegada que ella, juntament amb alguns amics, van anar a navegar. Fixeu-vos en el funcionament de *so* en els dos segments que inicia, una avaluació externa i un desenvolupament de l'acció.⁷

- (1)
@Begin	
@Participants:	NAR2 Lindsay Narrator
@Age of NAR:	26;
@Sex of NAR:	female
@Bg:	ee
*NAR:	I myself was quite recently in a pretty dangerous situation.
@Eg:	ee
@Bg:	os
*NAR:	um # I was here living in Spain.
@Eg:	os
@Bg:	ocs/da
*NAR:	and some friends of mine had a yacht.
*NAR:	and one weekend they asked me.
*NAR:	if I wanted to sail with them to Mallorca.
@Eg:	ocs/da
@Bg:	ee


```

*NAR:      <so> I love sailing\
%pra:      $FRA $COM
%syn:      $d:IN MN
@Eg:       ee
@Bg:       da
*NAR:      and <so> of course I agreed to go/.
%pra:      $FRA $REC
%syn:      $d:IN MN
*NAR       but it's twenty hours sailing.

```

.....
(NAR2 Lindsay)

La raó per la qual tractem aquestes dos ocurrences de *so* com a marcadors pragmàtics i no com a connectors de causa-conseqüència és la seva funció primordialment discursiva. En ambdós casos tenen una funció d'estructuració, atès que obren dos segments del relat clarament diferenciats. A més, la seva propietat polifuncional fa que siguin utilitzats pel parlant per dur a terme funcions textuais i retòriques a la vegada: en el primer cas, Lindsay utilitza *so* per introduir un comentari (*so* I love sailing); en el segon cas, fixem-nos que, a part d'establir una relació resultativa ('com que m'agrada molt navegar, hi vaig anar'), la funció de *so* és la de reprendre el fil argumentatiu que Lindsay havia tallat per introduir una informació addicional. Reichman (1985) ens planteja la importància de *so* com a element de represa d'un determinat *espai contextual*. L'autora explica així la relació entre marcador pragmàtic i espai contextual: «Speakers use specific surface linguistic signals—*clue words*—that usually accompany different types of conversational moves in a discourse. These clue words signal that a context space boundary point has been reached; and simultaneously they specify the kind of shift (the kind of conversational move) about to take place» (1985:36)⁸. Les dades de l'anàlisi del corpus pel que fa l'ús de *so* en el relat oral mostren que la seva incidència en l'estructura ideacional és només d'un 26.5%, mentre que en l'estructura retòrica i seqüencial és d'un 40.2% i 29.1%, respectivament; finalment, només un 4.2% d'ocurrences tenen a veure amb el component inferencial.

Tot i que el tipus de relació de coherència que estableixen els marcadors que tracto és pragmàtica, destriar el component ideacional de la resta és difícil,⁹ atesa la propietat polifuncional a què feia referència més amunt. Aquesta propietat funcional dels marcadors pragmàtics es fa molt palesa en tractar el comportament discursiu d'unitats com ara *then*, en anglès, o *llavors*, en català, la funció de les quals no és, en el discurs, estrictament temporal, definida en termes d'íctics-situacionals (temps passat vs temps present), sinó que sovint també és pragmàtica. L'exemple que presento a continuació (2) ho mostra. És un fragment d'un relat català en el qual es mostra una única funció de *llavors*, la d'ancoratge –de l'oient– en el món textual del relat, fent de pont entre personatges i espai, en el segment inicial de l'orientació.

última de la història que fa de pont entre el món textual del passat i el temps present.

(8) Han estat molts els autors que han destacat la importància dels marcadors pel que fa a la seva funció focalitzadora de la informació. Grosz i Sidner (1986) tracten la seva funció de pont entre l'estructura atencional i intencional del discurs. Atès que el propòsit i les intencions que hi ha darrere d'un enunciat no es fan, generalment, explícites, aquestes unitats són utilitzades pel parlant per mostrar, de forma indirecta, que s'acosta un canvi o un moviment (p.196). En aquesta línia, Polanyi i Scha (1983) parlen de la funció 'pop' i 'push' dels marcadors.

(9) Els marcadors pragmàtics són el resultat d'un procés gradual de gramaticalització en què s'ha produït una pèrdua progressiva de càrrega semàntica i un canvi categorial. Tot i produir-se un esvaïment (*bleaching*) del significat proposicional, aquest té una influència directa en el seu significat pragmaticoprocédimental. És per aquesta raó que, en alguns casos, resulta molt difícil destriar el component ideacional del pragmàtic i crec que no resulta convenient fer-ho. Per processos de gramaticalització de connectors i marcadors del discurs, vegeu Brinton (1996), Traugott (1995a, 1995b, 1996), Cuenca (1990, 1993, 2000), i Pons (1998), com a més representatius.

(2)
 @Begin
 @Participants: NAR10 Pepa Narrator
 @Age of NAR: 30;
 @Sex of NAR: female
 @Bg: octp
 *NAR: <doncs_> aquesta és la història_.
 *NAR: que em va explicar la Mercè # una amiga meva # ah
 # estudiant de
 filologia anglesa/.
 *NAR: i que sortíem molt sovint per la nit <no/>.
 *NAR: i <llavors_> hi havia un lloc aquí al carrer Escudellers/.
 *NAR: que es diu La Macarena/.
 *NAR: que és de flamenc # flamenc\.
 %pra: \$SIT
 %syn: \$d:IN MN
 @Eg: octp

 (NAR10 Pepa)

Tot i que les dades mostren que un 51.5% de *llavors* tenen una funció en l'estructura ideacional del relat, establint relacions de seqüencialitat entre els esdeveniments,¹⁰ un 30.3% de funcions tenen a veure amb la intencionalitat i actitud del parlant, és a dir, tenen una relació amb l'estructura retòrica, un 15.2% de funcions són d'estructuració del relat, i un 3% tenen una funció cognitivoinferencial.

La classificació que proposo dels marcadors pragmàtics en el discurs oral parteix del model de coherència discursiva de Redeker (1991) i de la diferenciació que, a partir d'aquell, l'autora estableix entre marcadors d'estructura ideacional i marcadors d'estructura pragmàtica. Tanmateix, considero que el component cognitivoinferencial és, en alguns casos de marcadors (*you know*, en anglès; *clar i no?*, en català) prou evident com per tractar-lo com un element diferenciador, tot i ser present com a propietat de tot esdeveniment comunicatiu.¹¹ Així doncs, la meua proposta seria:

(10) Les relacions temporals que mostren seqüencialitat entre els esdeveniments d'un relat són internes, és a dir, ocorren en temps passat (... no vaig arribar a histerisme però una mica nerviosa, i sort que encara vaig tindre la sang freda i vaig dir "no sé que em passa; m'estic com marejant" i *llavors* dos nois que anaven allà amb nosaltres van anar allà, em van agafar, i em van dir..."nar12), a diferència de les relacions temporals dictiques que es regeixen per paràmetres situacionals espai-temps, present i passat ("és una cançó que *llavors* estava de moda". Badia i Margarit 1994:712).

(11) Teoria de la rellevància (Sperber i Wilson 1986).

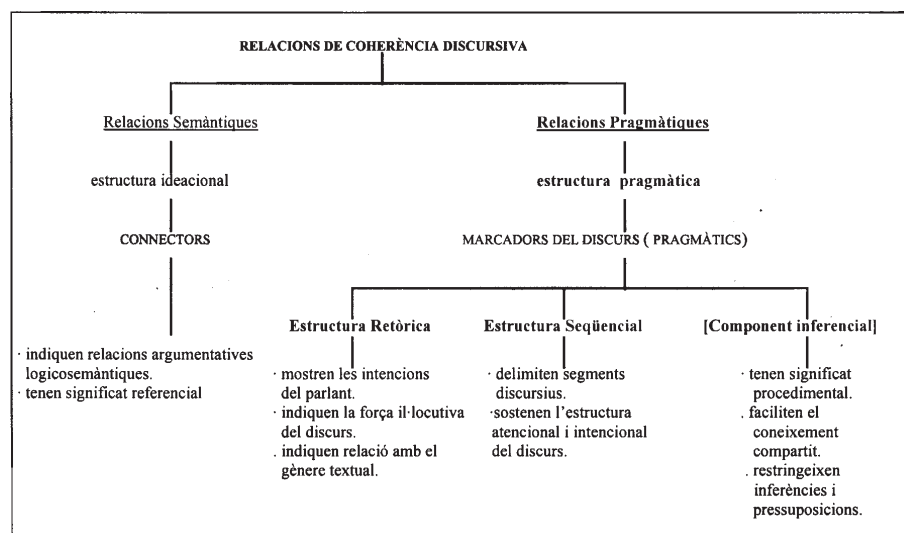

Figura 1. Integració dels marcadors pragmàtics en un model de coherència discursiva. Proposta basada en Redeker (1990,1991)

La meua proposta d'anàlisi dels marcadors pragmàtics té com a objectiu delimitar, al més clarament possible, la funció d'aquestes unitats dins cada una de les estructures discursives que fan que un text sigui coherent. Molts estudis de marcadors s'han limitat a ser un llistat de funcions, és a dir, s'han limitat a ser allò que, al meu entendre, és una mera descripció, sense anar més enllà. Es tracta, doncs, d'establir un lligam entre marques lingüístiques que fan una funció bàsicament pragmàtica/procedimental en el text (no gramatical ni referencial, com els *connectors*), i un model de coherència discursiva que ens expliqui la seva polifuncionalitat inherent. Els marcadors pragmàtics són unes eines clau per al processament de la informació que rebem, tant en conversacions com en monòlegs. La majoria, si no tots, dels estudis d'aquestes unitats s'han fet utilitzant gènere conversacional. La seva funció, en aquest cas, està clarament relacionada amb els canvis de torn de paraula, amb l'oferiment i presa d'espai, amb la mitigació, amb la cortesia, etc. Però creure que el parlant els utilitza només a la conversació és no adonar-se de la seva riquesa: cognitiva-inferencial, retòrica i estructural. La seva manca de contingut proposicional no els resta importància, ans al contrari. Juntament amb les marques 'plenes' (els *connectors argumentatius*), els marcadors pragmàtics faciliten la transmissió de la informació a l'oient. Si bé és cert que la seva absència no impedeix que un text sigui entenedor, sí que fa que li resti naturalitat, força i proximitat, a més de dificultar la seva interpretació. En el relat oral d'experiències personals són peces imprescindibles per al narrador, que les utilitza per guiar el seu interlocutor –oient passiu– al llarg de la història. Els marcadors del discurs fan de pont cognitiu entre el parlant i l'oient; treure'ls, complica enormement la comunicació.

4. ELS MARCADORS PRAGMÀTICS COMPOSTOS EN EL RELAT ORAL ANGLÈS I CATALÀ

Quan trobem una seqüència de dos o més marcadors pragmàtics, proposo que parlem de *marcadors pragmàtics compostos (MPC)*. El seu tret diferencial és que faciliten enormement al parlant el canvi d'esquema (o marc) cognitiu¹² i fan de veritables frontisses entre un espai contextual (Reichman 1985, Maschler 1998) i un altre, o, en termes de Redeker, entre una estructura discursiva i una altra. Tot aquest procés té lloc dins una mateixa seqüència lèxica. En el cas particular del relat oral, el narrador fa ús dels MPC per passar d'una estructura –ideacional, retòrica o seqüencial– a una altra, que pot ser inter com intra segments narratius. El resultat és, així, un canvi en l'estat atencional del parlant o marc cognitiu, i un èmfasi en la força il·locutiva del segment narratiu en qüestió. Vegem-ho en el següent exemple (3), extret d'un relat oral anglès. Misha, el narrador, està explicant al seu interlocutor una experiència molt perillosa que va tenir mentre esquiava; a causa del mal temps, ell i els seus amics van tenir problemes per tornar.

(3)

.....

*NAR: and I was going down this mountain really dangerous.
 *NAR: one side of the mountain was straight up.
 *NAR: one side of the path # if you want # of the slope was straight up
 on the mountain.
 *NAR: and the other side was straight down.
 @Eg: da/ei
 @Bg: ee
 *NAR: <so_# you know> # do you understand the shape_.
 *NAR: I'm talking about/.
 %pra: \$FRA \$REC \$COM
 %syn: \$d:IN MN
 @Eg: ee
 @Bg: da
 *NAR: and I let myself go.
 *NAR: and I started to go quite fast.
 @Eg: da

(NAR18 Misha)

El MPC es troba en un segment d'avaluació externa. Això vol dir que el narrador ha 'tallat' el relat dels esdeveniments per introduir un comentari extern a la història que considera que és rellevant. Ha descrit en detall la forma de la muntanya per la qual baixaven perquè el seu interlocutor s'adoni del risc. Mitjançant el marcador pragmàtic *so* Misha intenta recuperar el fil del relat, però a la vegada vol saber si el seu interlocutor entén realment el sentit de les seves paraules i pot, per tant, copsar la magnitud del perill que corria. És per aquesta raó que utilitza *you know*, per passar d'una descripció

(12) *frame shifting* (Goffman 1981).

objectiva a una pregunta directa. Amb l'ús d'aquest segon marcador pragmàtic, hi ha un intent de compartir un marc comú (*common ground*) implícit l'objectiu del qual és facilitar la transmissió de la força il·locutiva del relat. La combinació d'aquests dos marcadors pragmàtics, pertanyents a dues estructures discursives ben diferenciades –la seqüencial i la retòrica, respectivament– té com a resultat un moviment del focus d'atenció cognitiva del parlant cap a l'oient. Tot això amb una finalitat clara guiada pel principi *griceà* de cooperació conversacional.

En català, el nombre de MPC és molt més elevat i ric en possibilitats combinatòries. L'exemple (4) il·lustra un cas interessant de MPC de dues variants d'una mateixa variable; la primera unitat –*bé*– és normativa, mentre que la segona –*bueno*– no ho és, tot i que el seu ús en el registre col·loquial ens demostra una utilització molt més elevada d'aquesta última (Espuny 1998, González 1998, Vila 1998). Duran, el relator, està explicant un viatge que va fer al Nepal. L'ha començat amb un llarg segment orientatiu (temps, espai i personatges), seguit d'un altre també molt llarg d'avaluació externa, on dóna molta informació complementària que ell considera que facilitarà la comprensió de la situació de perill en què es va trobar. És entremig d'aquesta llarga avaluació on inclou un curt segment orientatiu temporal, i ho fa mitjançant un MPC.

(4)

.....

*NAR: que sempre està plovent.

*NAR: que sempre estàs mullat.

*NAR: que la roba sempre la portes bruta.

*NAR: <bueno> # però t'adaptes de seguida_.

%pra: \$REC \$CLU

%syn: \$d:IN MN

*NAR: perquè ja saps a lo que vas\.

*NAR: altra gent ja no s'apuntaria a aquest tipus de viatges\.

@Eg: ee

@Bg: ot

*NAR: i <bé\ # bueno_> # vam estar uns vint+i+set dies a fora/.

%pra: \$FRA \$TOP \$SIT

%syn: \$d:IN MN

@Eg: ot

@Bg: ee

*NAR: vam tornar bastant asselvatjats # asselvatjats tots plegats.

*NAR: però amb moltes ganes d'agafar una dutxa.

*NAR: que quan és realment # quan de seguida.

*NAR: quan te n'adones.

*NAR: de què és el què.

*NAR: les comoditats que tenim en aquí.

*NAR: i que i que les arribes a enyorar <no/>.

%pra: \$PRO \$CTX

%syn: \$FN SB

@Eg: ee

.....

(nar8 Duran)

Al llarg del seu relat, Duran utilitza, majoritàriament, la variant *bueno* (15 *bueno* i 1 *bé*). L'anàlisi del corpus de relats orals demostra que aquest marcador té una vessant expressiva i una càrrega il·locutiva que no es troba en *bé*, que aconsegueix un rol molt més estructurador i d'ancoratge en el món del relat. La utilització que Duran fa d'aquest marcador compost té una doble finalitat: tallar i introduir un nou segment discursiu –per tant, funciona de delimitador– i situar l'oient en el temps, introduint una informació nova (i.e. remàtica). Igual que ocorria en l'exemple de l'anglès, dins d'una mateixa unitat lèxica el relator passa d'un nivell d'estructura discursiva a un altre, en concret, de l'estructura seqüencial a la retòrica.

Atesa la validesa procedimental dels marcadors pragmàtics, els MPC faciliten enormement el processament de la informació a la vegada que es converteixen en eines extremadament útils pel parlant en tant que forts transmissors de càrrega il·locutiva i estructuradora del discurs. La seva vàlua és doncs cognitiva-funcional ja que no reforcen cap contingut proposicional.¹³

L'anàlisi dels MPC en els relats anglesos i catalans mostra que, mentre els parlants anglesos fan un ús reduït d'aquestes seqüències, els parlants catalans doblen el seu ús (un 3.84% anglesos versus un 7.70% catalans), tot i que la seva rellevància rau, al meu entendre, més en el component qualitatiu que no pas en el quantitatiu perquè: a) mostren una estructura regular (combinatòria de dos o més marcadors pragmàtics); i b) són una coocurrència funcional d'un únic tipus de relació de coherència, la pragmàtica. Les unitats trobades en el corpus són les següents.¹⁴

Taula 1. Marcadors pragmàtics compostos anglesos (MPCA) en el relat oral.

<then well>	<okay anyhow>	<so anyway>	<so you know>	<well I mean>	<well so>
(1)	(1)	(2)	(1)	(1)	(1)

(13) La combinatòria conjunció-marcador pragmàtic (*but anyway, but I mean*) no la considero un cas de MPC atès que les dues unitats estableixen, en els monòlegs analitzats, dos tipus de relació de coherència diferents, una de semàntica (*but*) i l'altra pragmàtica (*anyway*). Cuenca (2000, en premsa) ha tractat en profunditat la coocurrència de conjunció i *connector parentètic* (terme categorial, no funcional), on sí que es pot donar una puntualització o un reforç del valor semàntic de la conjunció.

(14) Entre parèntesis, el nombre d'ocurrències.

Taula 2. Marcadors pragmàtics compostos catalans (MPCC) en el relat oral

1. <bueno doncs>	(2)	2. <bé bueno>	(1)
<bueno doncs en fi>	(1)	<bé doncs>	(3)
<bueno pues>	(2)	<bé pues>	(1)
<bueno clar>	(2)	<bé llavors/ llavòrens>	(2)
<bueno llavors>	(1)	<bé llavors doncs>	(1)
<bueno aleshores>	(1)	<bé o sigui>	(1)
<bueno total>	(1)		
<bueno és a dir>	(1)		
<bueno vull dir>	(1)		
3. <llavors bueno>	(1)	4. <aleshores bueno>	(5)
<llavors bé>	(1)	<aleshores doncs>	(2)
<llavors pues>	(1)	<aleshores clar>	(1)
<llavòrens res>	(1)		
<llavores doncs bueno>	(1)		

5. <doncs res>	(1)	6. <clar o sigui>	(2)
<doncs mira>	(2)	7. <pues és clar>	(1)
<doncs bé>	(1)	8. <o sigui res>	(1)
<doncs res doncs>	(1)		

La distribució d'aquestes unitats en els relats és prou uniforme, en tant que apareixen en quasibé tots els segments. En el cas de l'anglès, apareixen en totes les parts excepte en el resum i la coda, inici i final del relat, respectivament, amb una concentració majoritària en l'acció (42.8%) i l'avaluació externa (28.6%); en el cas del català, són presents a totes les parts del relat, encara que tenen una major concentració en l'orientació (14%) i en el desenvolupament de l'acció (58.1%). Aquesta distribució té sentit si tenim en compte que és en aquestes unitats on el narrador presenta i organitza la informació. Aquestes parts centrals del relat són, en aquest sentit, la columna vertebral que sosté la resta de segments. A més a més, és precisament en el mig de l'explicació dels esdeveniments on el parlant fa més referències contextuais i comentaris personals (avaluacions internes i externes) amb la finalitat de facilitar el processament de la informació al més possible. El parlant du a terme totes aquestes operacions i moviments d'entrada i sortida d'estructures discursives sense tallar, contínuament i de forma dràstica, el fil argumentatiu, a fi que l'oient no perdi la raó de ser del relat (*'the point of it'*). Els MPC ajuden a dur a terme totes aquestes operacions cognitives que, en el discurs oral, s'han de fer de forma ràpida i eficient, seguint el principi de cooperació conversacional *griceà*, sobretot pel que fa a les màximes de quantitat i de rellevància.

Moltes de les funcions dels MPC, anglesos i catalans, es troben relacionades amb els components seqüencials (d'estructuració), i retòrics (d'il·locució), tot i que l'inferencial també té el seu pes: delimitació de segments, iniciació de l'acció i de fragments de parla directa, pel que fa el component seqüencial; conclusió, represa del fil argumentatiu, i evidència, pel que fa al component retòric; ancoratge en el món textual, pel que fa al component inferencial. Totes aquestes són les funcions més recurrents que s'hi troben. Vegem com es du a terme aquest pas d'un espai contextual a un altre a les taules (3) i (4).

Taula 3. Moviment d'estructures discursives dels MPCA.¹⁵

	Sequential	Rhetorical	Inferential	Ideational	structural shift
<well I mean>		com		ref	(RHE> IDE)
<well so> frc		clu			(SEQ > RHE)
<so anyway>		rec clu			(RHE> RHE)
		rec clu			(RHE> RHE)
<so you know>	fra	rec com			(SEQ> RHE > RHE)
<then well>		clu		seq	(IDE > RHE)
<okay anyhow>	fra	rec top			(SEQ > RHE>RHE)

Taula 4. Moviment d'estructures discursives dels MPCC.

	Sequential	Rhetorical	Inferential	Ideational	structural shift
<bueno doncs>	fra		sit		(SEQ > INF)
<bueno doncs en fi>	fra	del clu			(SEQ > >RHE> RHE)
< bueno pues>	dsp	clu			(SEQ > RHE)
	frc	clu			(SEQ > RHE)
<bueno clar>		clu evi			(RHE > RHE)
<bueno llavors>		evi clu		con	(RHE > IDE > RHE)
<bueno aleshores>		clu		seq	(RHE > IDE)
<bueno total>	ini	clu			(SEQ > RHE)
<bueno és a dir>	fra	com			(SEQ > RHE)
<bueno vull dir>	fra	del clu			(SEQ > RHE > RHE)
<bé bueno>	fra	top	sit		(SEQ > RHE > INF)
<bé doncs>		rec	sit		(RHE > INF)
	fra ini	clu			(SEQ > SEQ > RHE)
	fra	rec	sit		(SEQ > RHE > INF)
<bé pues>	ini	clu	sit		(SEQ > INF > RHE)
<bé llavors/llavòrens>			sit	seq	(INF > IDE)
<bé llavors doncs>	fra	rec evi	sit		(SEQ>RHE>RHE> INF)
<bé o sigui>	fra	eva add clu			(SEQ>RHE>RHE>RHE)
<llavors bueno>	fra	add			(SEQ > RHE)
<llavors bé>	fra	com			(SEQ > RHE)
<llavors pues>		clu		con	(IDE > RHE)
<llavòrens res>	fra		ctx	seq	(SEQ > IDE > INF)
<llavores doncs bueno>			sit	seq	(IDE > INF)
<aleshores bueno>	fra	del	sit		(SEQ > RHE > INF)
		rec clu		seq	(RHE > IDE > RHE)
	fra	rec	sit		(SEQ > RHE > INF)
	fra ini	rec			(SEQ > SEQ > RHE)
		rec	sit		(RHE > INF)
<aleshores doncs>		rec	sit		(RHE > INF)
	fra	rec			(SEQ > RHE)
<aleshores clar>		evi	pre	seq	(IDE > RHE > INF)
<doncs res>		del	ctx		(RHE > INF)
<doncs mira>	fra	evi	sit		(SEQ > RHE > INF)
	dsp	evi clu			(SEQ > RHE > RHE)
<doncs bé>		del clu			(RHE > RHE)
<doncs res doncs>	dsp	clu emp			(SEQ > RHE > RHE)
<clar o sigui>	fra	evi emp			(SEQ > RHE > RHE)
	fra	evi com	ctx		(SEQ > RHE > RHE> INF)
<pues és clar>		evi	pre	con	(IDE > RHE > INF)
<o sigui res>		eva	ctx	ref	(IDE > RHE > INF)

(15) Els moviments estructurals segueixen un determinat ordre (mostrat entre parèntesis), tot i que, en termes cognitius, és evident que s'encavalquen. Els codis són abreviatures de les funcions realitzades pels marcadors. Per manca d'espai, no les relacionaré (n'he trobat vint-i-tres) sinó que, com he fet fins ara, les aniré explicant dins el text.

El marcador català que mostra una combinatòria més rica és *bueno* (9), seguit de *bé* (6), *llavors* (5), *doncs* (4) i, finalment, *aleshores* (3). En el corpus utilitzat, aquestes dades estan directament relacionades amb el pes específic de cada una d'aquestes unitats quan funcionen aïlladament, com a marcadors pragmàtics simples. *Bueno* és un marcador que té un gran nombre de funcions relacionades amb les estructures retòrica i seqüencial. Fixem-nos que la majoria de moviments de *bueno*-MPC es troben en aquests espais contextuais. En el cas de *bé*-MPC, això també ocorre, però com que, com a marcador simple, té una important funció d'ancoratge de l'oient en el món textual del relat, el moviment és, molt sovint, tridimensional. *Llavors*-MPC parteix de les estructures ideacional (per la seva càrrega proposicional original) i seqüencial i passa als components retòrics i inferencials. Les dades de les taules (3) i (4) ens mostren el potencial pragmàtic d'aquestes unitats compostes, en tant que frontisses textuais entre diversos espais contextuais. L'ús de MPC no només facilita la tasca cognitiva procedimental que fa l'oient quan decodifica i processa un missatge, sinó que escurça (en termes de rellevància, economitza) enormement el seu cost de processament. En discurs oral espontani, on el parlant no s'atura a planificar el seu discurs, al contrari del que passa en l'escrit, aquest punt resulta altament significatiu. Prenem, per exemple, el cas de *<bé doncs>* i *<aleshores bueno>*. Segons la taula (2), són les unitats compostes que més apareixen. La taula (4) ens mostra que totes dues tenen una gran riquesa pragmàtica que es materialitza en totes les estructures discursives: la delimitació de segments (estructura seqüencial), la represa del fil argumentatiu (estructura retòrica), i ancoratge en el món textual (component inferencial) són les funcions que són presents de forma sistemàtica. Mitjançant aquests dos MPC, el narrador atrau l'atenció de l'oient des de tres vessants que, tot i ser diferents, estan estretament lligades; l'objectiu és clar: facilitar la comprensió i interpretació del missatge. Vegem-ho al fragment (5). Duran, el narrador, està explicant un viatge que va fer al Nepal amb un grup d'amics.

(5)

```

.....
*NAR:                perquè ja saps a lo que vas\
*NAR:                altra gent ja no s'apuntaria a aquest tipus de viatges\
@Eg: ee
@Bg: ot
*NAR:                i <bé\ # bueno_> # vam estar uns vint+i+set dies a fora/.
%pra:                $FRA $TOP $SIT
%syn:                $d:IN MN
@Eg: ot
@Bg: ee
*NAR:                vam tornar bastant asselvatjats # asselvatjats tots plegats.
*NAR:                però amb moltes ganes d'agafar una dutxa.
*NAR:                que quan és realment # quan de seguida.
*NAR:                quan te n'adones.
*NAR:                de què és el què.
```

*NAR: les comoditats que tenim en aquí.
 *NAR: i que i que les arribes a enyorar <no/>.
 @Eg: ee
 @Bg: da
 *NAR: i <aleshores_ # bueno> # havíem tornat de vint+i+set dies/.
 *NAR: no havíem menjat carn_.
 %pra: \$FRA \$INI \$REC
 %syn: \$d:IN MN
 @Eg: da
 @Bg: ee
 *NAR: perquè la carn és carn de iak.
 *NAR: que són aquells bitxos peluts.
 *NAR: aquelles vaques peludes.

 (NAR8 Duran)

Abans de començar a explicar els esdeveniments, Duran ha fet una llarga introducció, amb una combinació de segments orientatius i avaluatius externs que han aportat tota la informació addicional que ell ha considerat que era rellevant per al que anava a dir a continuació. En aquest punt, mitjançant <bé bueno> passa a un nou segment que aporta una informació concreta (nombre de dies passats al Nepal), i ancora l'oient, a partir d'aquest moment, en el món del relat que ara comença. La inclusió d'una llarga digressió fa que utilitzi un altre MPC que li facilitarà la tasca de parar, reprendre i iniciar –ara sí– l'explicació dels fets. És cert que per dur a terme tota aquesta operació no és imprescindible, ni tan sols necessària, la utilització d'un marcador compost. Sabem que el significat proposicional del missatge no s'altera amb la seva presència o absència, però la ràpida operació cognitiva que el parlant ha de fer resulta molt més fàcil si s'utilitza un element d'aquestes característiques en tant que funciona com una peça d'engranatge textual que facilita la col·locació de totes les unitats discursives. Aquesta efectivitat es fa molt palesa en aquells casos que impliquen un moviment en el qual s'inclou el component inferencial, com ara en <llavòrens res> o <clar o sigui>.

En el cas dels marcadors compostos anglesos, les dades de la taula (3) mostren que hi ha una concentració més alta de moviments dins la mateixa estructura retòrica. Quan això ocorre, es produeix un reforçament de la força il·locutiva del segment en qüestió. Tanmateix, en tres dels set casos veiem un pas d'estructura seqüencial (funció delimitadora) a retòrica (funcions il·locutives que indiquen intencionalitat del parlant): <well so>, <so you know> i <okay anyhow>. Al contrari del que ocorre amb els MPC catalans, en cap cas hi ha un moviment que impliqui el component inferencial, tot i que, atesa la poca representativitat quantitativa, no es pot arribar a cap interpretació plausible.

La prosòdia dels MPC no és uniforme, en tant que unitat. Hi ha una addició de corbes entonatives de cada un dels seus membres que no necessàriament s'unifica o desapareix quan es forma el compost. Es produeix una pausa entremig de cada un dels membres que funciona com a barrera i que facilita el moviment dels espais contextuais. Pel que fa la seva

distribució sintàctica, totes les formes que he trobat són a inici de clàusula (*lefthand discourse bracket*).¹⁶ Aquesta regularitat es pot explicar si tenim en compte les característiques distribucionals del primer marcador que forma el compost, en la gran majoria utilitzats a inici de clàusula. Si provem d'invertir l'ordre dels membres, ens trobem amb un fet curiós: les estructures que contenen unitats que tenen un fort component referencial (marcadors que estableixen relacions temporals, reformulatives i consecutives, en l'estructura ideacional) no poden canviar el seu ordre, atès que resultaria en un canvi de significat, de pragmàtic a referencial («*aleshores bueno* jo anava amb una noia...» no té el mateix significat que «*bueno aleshores* jo anava amb una noia»). Com més avançat sigui el procés de gramaticalització de l'estructura, més alta és la seva pragmatització, de manera que només es possible una inversió amb marcadors que han perdut tot el seu significat referencial (*bé bueno* > *bueno bé*; *doncs bé* > *bé doncs*; *bueno clar* > *clar bueno*). Però fins i tot en aquests casos hi ha excepcions, perquè quan els marcadors s'inverteixen no sempre hi ha una correlació entre forma i funció.

5. CONCLUSIONS

En conclusió, l'aparició sistemàtica de coocurrències de dos o més marcadors pragmàtics fa que ens plantegem anar més enllà d'una simple descripció. És plausible pensar que, possiblement, hi hagi un propòsit del parlant al darrere. Al meu entendre, la seva utilització en punts clau del discurs respon a una necessitat del parlant de moure's pels diferents nivells discursius –referencial, interpersonal, estructural i cognitiu– lliurament. Així, mitjançant els marcadors pragmàtics compostos, el parlant entra i surt de tots aquests nivells o espais contextuais amb facilitat i rapidesa. En fer-ho, segmenta, restringeix i facilita enormement les inferències i pressuposicions de l'oient, i a més reforça la seva pròpia càrrega il·locutiva. Atès el significat procedimental intrínsec dels marcadors pragmàtics, la utilització d'aquestes unitats compostes fa que es redueixi, sobre manera, el cost de processament de la informació.

MONTSERRAT GONZÁLEZ
Universitat Pompeu Fabra

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BADIA I MARGARIT, A. M. (1994): *Gramàtica de la llengua catalana*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, Biblioteca Universitària 22.
BEAUGRANDE, R. DE (1984): *Text Production. Towards a Science of Composition*.

(16) Segons Watts (1989: 211), determinats marcadors només ocorren a inici de clàusula, com *lefthand discourse markers*: *well, now, I see, i oh*, mentre que d'altres només ocorren a final de clàusula: *though i like*. N'hi ha alguns que poden ocupar ambdues posicions: *I mean, you know i anyway*. Watts sosté que les marques que van a inici d'enunciat no són prominents (*salient*) i per tant no estan socialment estigmatitzades, al contrari del que passa quan es troben a la dreta del enunciat, funcionant com *right-hand discourse brackets*.

- Volume XI Series Advances in Discourse Processes, New Jersey, Ablex Publishing Corp.
- BLAKEMORE, D. (1987): *Semantic Constraints on Relevance*, Oxford, Basil Blackwell.
- BRINTON, L. J. (1996): *Pragmatic Markers in English. Grammaticalization and Discourse Functions*, Berlin-New York. Mouton de Gruyter.
- BRIZ, A. (1994): «Hacia un análisis argumentativo de un texto coloquial. La incidencia de los conectores pragmáticos», *Verba* 21, Universidad de Santiago de Compostela, pp. 369-88.
- BROWN, G. & YULE, G. (1983): *Discourse Analysis*, Cambridge University Press.
- CORTÉS, L. (1991): *Sobre conectores, expletivos y muletillas en el español hablado*, Málaga, Editorial Librería Ágora.
- CUENCA, M. J. (1990): «Els matisadors: connectors oracionals i textuais», *Caplletra* 8, volum monogràfic sobre gramàtica generativa (coord.: M. Pérez Saldanya), Barcelona, Abadia de Montserrat, pp.149-167.
- (1992-1993): «Sobre l'evolució dels nexes conjuntius en català», *Llengua & Literatura* 5, pp. 171-213.
- (2000): «Una definición cognitiva de los conectores parentéticos», II Congreso de la Asociación Española de Lingüística Cognitiva, Madrid, 17 a 20 de Mayo 2000, comunicació.
- (en premsa): «Els connectors textuais i les interjeccions» dins Solà, J. (coord.), *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona, Empúries.
- DIJK, T. A. VAN (1977): *Text and context. Explorations in the Semantics and Pragmatics of Discourse*, London, Longman.
- ESPUNY, J. (1998): «Aspectes de la interferència lèxica castellana en el discurs oral català» dins Ll. Payrató ed.: *Oralment. Estudis de variació funcional*, Barcelona, publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 276-290.
- FRASER, B. (1990): «An Approach to Discourse Markers», *Journal of Pragmatics* 14, pp. 383-395.
- GOFFMAN, E. (1981): *Forms of Talk*. Filadèlfia, University of Pennsylvania Press.
- GONZÁLEZ, M. (1998): «Bé i bueno. Apunts sobre l'ús dels marcadors discursius» dins Ll. Payrató ed.: *Oralment. Estudis de variació funcional*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 241-257.
- GROSZ, B. J. & SIDNER, C. L. (1986): «Attention, intentions, and the structure of discourse», *Computational Linguistics* 12(3).
- GROSZ, B. J. POLLACK, M. E. & SIDNER, C. A. (1989): «Discourse» dins M.I. Posner (ed.): *Foundations of Cognitive Science*, Cambridge, MA, MIT Press.
- HALLIDAY, M.A.K. & HASAN, R. (1976): *Cohesion in English*, London, Longman.
- JUCKER, A.H. & ZIV, Y. (EDS.): (1998): *Discourse Markers. Descriptions and Theory, Pragmatics and Beyond* 57, New Series, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins.

- LABOV, W. (1972): «The Transformation of Experience in Narrative Syntax», *Language in the Inner City*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press.
- MANN, W. & THOMPSON, S. (1988): «Rhetorical Structure Theory: toward a functional theory of text organization», *Text* 8, pp. 243-281.
- MARÍN, M. J. (1998): «Una proposta gramatical per a la definició i la caracterització dels connectors», *Llengua & literatura* 9, pp. 207-234.
- MARTIN, J. R. (1992): *English Text. System and Structure*, Philadelphia/Amsterdam, John Benjamins Publishing Company.
- MASCHLER, Y. (1998): «The Discourse Markers Segmenting Israeli Hebrew Talk-in-interaction», dins A.H. Jucker and Y. Ziv eds.: *Discourse Markers. Descriptions and Theory*. Pragmatics and Beyond 57. Amsterdam/ Philadelphia, John Benjamins.
- POLANYI, L. & SCHA, R. J. H. (1983): «The syntax of discourse», *Text* 3, pp. 261-270.
- PONS, S. (1998): *Conexión y Conectores. Estudio de su relación en el registro informal de la lengua*, València: Universitat de València, Cuadernos de Filología, Anejo XXVII.
- PORTOLÉS, J. (1998): *Marcadores del discurso*. Barcelona, Ariel.
- REDEKER, G. (1990): «Ideational and Pragmatic Markers of Discourse Structure», *Journal of Pragmatics* 14, pp. 367-381.
- (1991): «Linguistic markers of discourse structure: review of *Discourse Markers*, by D. Schiffrin», *Linguistics* 29-6, pp. 1139-1172.
- REICHMAN, R. (1985): *Getting Computers to Talk Like You and Me: Discourse Context, Focus and Semantics (an ATN Model)*, Cambridge, MIT Press.
- RUBATTEL, C. (1982): «De la syntaxe des connecteurs pragmatiques», *Cahiers de Linguistique* 4, pp. 37-61.
- SANDERS, T., SPOOREN, W. & NOORDMAN, L. (1993): «Coherence Relations in a Cognitive Theory of Discourse Representation», *Cognitive Linguistics* 4-2, pp. 93-133.
- SANDERS, T. (1997): «Semantic and Pragmatic Sources of Coherence: On the Categorization of Coherence Relations in Context», dins W. Spooren i R. Risselada eds.: *Discourse Processes*, Volume 24, Special Issue on Discourse Markers, Greenwich, Connecticut, Ablex Publishing Corporation, pp. 119-147.
- SCHIFFRIN, D. (1987): *Discourse Markers*, Cambridge University Press.
- SCHOURUP, L. C. (1985): *Common Discourse Particles in English Conversation*. New York & London: Garland Publishing Inc.
- SPEERBER, D. & WILSON, D. (1986): *Relevance: Communication and Cognition*, Oxford, Basil Blackwell.
- STUBBS, M. (1983): *Discourse Analysis. The Sociolinguistic Analysis of Natural Language*, Oxford, Basil Blackwell.

- TRAUGOTT, E. C. (1995a): «Subjectification in Grammaticalization» dins S. Wright i D. Stein eds.: *Subjectivity and Subjectivisation*, Cambridge, Cambridge University Press, pp. 31-54.
- (1995b): «The Role of the Development of Discourse Markers in a Theory of Grammaticalization», paper given at ICHL XII, Manchester, August 1995 (version of December 1995).
- (1996): «Constructions in Grammaticalization» dins R. Janda i B. Joseph eds.: *A Handbook of Historical Linguistics*, Oxford, Blackwell.
- VIGARA, A. M. (1990): «La función fática del lenguaje (con especial atención a la lengua hablada)», *Actas del Congreso de la Sociedad Española de Lingüística*, XX Aniversario, Madrid, Gredos.
- VILA, X. (1998): «Bueno, vale ja de criticar, no? Marques transcòdiques lèxiques i variació funcional en català» dins Ll. Payrató ed.: *Oralment. Estudis de variació funcional*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 259-273.
- WATTS, R.J. (1989): «Taking the Pitcher to the 'Well': Native Speakers' Perception of Their Use of Discourse Markers in Conversation», *Journal of Pragmatics* 13, pp. 203-237.
- WIDDOWSON, H.G. (1978): «Discourse» dins *Teaching Language as Communication*, Oxford University Press.

